

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 października 2022 roku, znak: NS/o/021097878, Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., po rozpatrzeniu wniosku z dnia

11 października 2022 roku, odmówił Ł. A. prawa do wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłej w dniu 5 października 2022 roku E. S.. W ocenie organu rentowego, z przedłożonych dokumentów wynika, iż Ł. A. nie jest żadną z osób wymienionych w treści art. 136 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i jednocześnie uprawnionych do ww. świadczenia.

/decyzja z dnia 20 października 2022 roku – k. 34 załączonych akt rentowych/

W dniu 9 listopada 2022 roku odwołanie od powyższej decyzji złożył Ł. A..

/odwołanie – k. 3/

W odpowiedzi na odwołanie złożonej w dniu 22 listopada 2022 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wniósł o oddalenie odwołania wywodząc, jak w zaskarżonej decyzji.

/odpowiedź na odwołanie – k. 4-4v/

Na rozprawie w dniu 25 stycznia 2023 roku P. A. – brat Ł. A. przystąpił do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego.

/oświadczenie P. A. – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:04:51 i dalej/

Na rozprawie w dniu 25 stycznia 2023 roku wnioskodawca Ł. A. oraz zainteresowany P. A. poparli odwołanie, natomiast pełnomocnik organu rentowego wniósł o oddalenie odwołania.

/oświadczenie wnioskodawcy Ł. A., oświadczenie zainteresowanego P. A., oświadczenie pełnomocnika organu rentowego – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:19:05 i dalej/

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca Ł. A. urodził się w dniu (...).

/bezsporne, kserokopia odpisu skróconego aktu urodzenia – k. 8 załączonych akt rentowych/

E. S. urodziła się w dniu (...). Ł. A. oraz P. A. byli jej bratankami.

/bezsporne/

W dniu 17 grudnia 2012 roku w testamencie sporządzonym w formie aktu notarialnego E. S. oświadczyła, iż do całego spadku powołuje swojego brata M. A. – ojca Ł. A. oraz P. A..

/wypis z aktu notarialnego – k. 15-15v/

W dniu 13 sierpnia 2015 roku E. S. złożyła wniosek o emeryturę.

/wniosek z dnia 13 sierpnia 2015 roku – k. 1-4v załączonych akt rentowych/

Decyzją z dnia 12 października 2015 roku, znak: ENM/15/021097878, Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł., po rozpatrzeniu wniosku z dnia 13 sierpnia 2015 roku, przyznał E. S. emeryturę od dnia 1 sierpnia 2015 roku tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

/decyzja z dnia 12 października 2015 roku – k. 27-28v załączonych akt rentowych/

Do emerytury E. S. przysługiwał również dodatek pielęgnacyjny.

/decyzja z dnia 19 lipca 2019 roku w przedmiocie przyznania dodatku pielęgnacyjnego – k. 35-36v załączonych akt rentowych/

Przed śmiercią, kwota emerytury przysługującej E. S. wynosiła 1.750,52 zł netto.

/bezsporne/

Od urodzenia E. S. zamieszkiwała przy ul. (...) w Ł.. Mieszkanie o wielkości 55m² należało do Ł. A. oraz P. A., którzy odziedziczyli mieszkanie po rodzicach, zmarłych w 2019 roku. Koszty utrzymania mieszkania wynosiły około 500 zł, opłaty za czynsz, prąd i gaz opłacane były przez Ł. A. i P. A..

/potwierdzenia przelewów opłat za czynsz, prąd i gaz, rachunki za prąd – k. 9-33 załączonych akt rentowych, nadto: zeznania wnioskodawcy Ł. A. – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:17:32 i dalej w związku z e – protokołem z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:06:15 i dalej, zeznania zainteresowanego P. A. – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:18:11 i dalej w związku z e – protokołem z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:14:48 i dalej/

Ł. A. oraz P. A. pomagali E. S. w robieniu zakupów, dostarczali jej obiady.

/zeznania wnioskodawcy Ł. A. – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:17:32 i dalej w związku z e – protokołem z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:06:15 i dalej, zeznania zainteresowanego P. A. – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:18:11 i dalej w związku z e – protokołem z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:14:48 i dalej/

E. S. z przysługującej jej emerytury pokrywała koszty związane z zakupem lekarstw, jak i bieżącym utrzymaniem.

/zeznania wnioskodawcy Ł. A. – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:17:32 i dalej w związku z e – protokołem z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:06:15 i dalej, zeznania zainteresowanego P. A. – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:18:11 i dalej w związku z e – protokołem z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:14:48 i dalej/

Ł. A. oraz P. A. nie byli uprawnieni do odbioru emerytury E. S. podczas jej pobytu w szpitalu.

/zeznania wnioskodawcy Ł. A. – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:17:32 i dalej w związku z e – protokołem z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:06:15 i dalej, zeznania zainteresowanego P. A. – e – protokół z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:18:11 i dalej w związku z e – protokołem z dnia 25 stycznia 2023 roku – 00:14:48 i dalej/

E. S. zmarła w dniu 5 października 2022 roku.

/odpis skrócony aktu zgonu – k. 6 załączonych akt rentowych/

W dniu 11 października 2022 roku Ł. A. złożył wniosek o wypłatę niezrealizowanych świadczeń po E. S..

W konsekwencji Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał zaskarżoną decyzję z dnia 20 października 2022 roku.

/wniosek z dnia 11 października 2022 roku – k. 1-4 załączonych akt rentowych, decyzja z dnia 20 października 2022 roku – k. 34 załączonych akt rentowych/

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o powołane dowody, na które składały się dokumentacja załączona do akt przedmiotowej sprawy, jak i znajdująca się w aktach organu rentowego, a ponadto zeznania odwołującego się Ł. A. oraz zainteresowanego P. A..

Strony postępowania nie zakwestionowały zebranego w sprawie materiału dowodowego w zakresie zgromadzonej dokumentacji, dlatego należało przyjąć wiarygodność zawartych w niej treści.

Sąd Okręgowy, co do zasady dał wiarę zeznaniom wnioskodawcy Ł. A., jak i zainteresowanego P. A. jednocześnie uznając, iż powoływanie się przez te osoby na okoliczność ponoszenia kosztów utrzymania mieszkania, w którym zamieszkiwała E. S. nie stanowi podstawy do ustalenia, że zmarła przed śmiercią pozostawała na wyłącznym utrzymaniu Ł. A. oraz P. A..

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Istota sporu w sprawie koncentrowała się wokół ustalenia, czy odwołującemu się przysługuje prawo do niezrealizowanego świadczenia w postaci emerytury należnej zmarłej w dniu 5 października 2022 roku E. S..

Kwestia dotycząca prawa do niezrealizowanych świadczeń przysługujących osobom zmarłym została uregulowana w art. 136 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych /t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 504 z późn. zm., dalej: ustawa emerytalna/.

Zgodnie z treścią tego przepisu, w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenie należne jej od dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi osoba ta prowadziła wspólne gospodarstwo, a w razie ich braku – małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku – innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba.

Cytowany przepis art. 136 ust. 1 ustawy emerytalnej kreuje zatem krąg osób uprawnionych do wypłaty niezrealizowanego świadczenia po zmarłym emerycie lub renciście i jednocześnie określa także kolejność nabywania uprawnień z tego tytułu przez poszczególne osoby /wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 grudnia 2017 roku, III AUa 417/17, Lex nr 2418120/.

Do pierwszej grupy osób uprawnionych do ww. świadczenia należą małżonek i dzieci, z którymi osoba zmarła prowadziła wspólnie gospodarstwo domowe. W skład drugiej grupy wchodzi te same osoby, które nie prowadziły tego gospodarstwa. Natomiast do trzeciej grupy zaliczają się inni członkowie rodziny uprawnieni do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała osoba zmarła.

Trzeba zatem podkreślić, iż w pierwszej kolejności prawo do wypłaty niezrealizowanego świadczenia mają małżonek i dzieci (z którymi osoba zmarła prowadziła lub nie wspólne gospodarstwo domowe), zaś w razie ich braku - inni członkowie rodziny (uprawnieni do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała osoba zmarła).

Odwołujący się Ł. A., jak również jego brat P. A. nie mieszczą się z oczywistych względów ani w pierwszej (są bratankami E. S.), a ponadto także w drugiej grupie osób uprawnionych, na które wskazuje treść art. 136 ust. 1 ustawy emerytalnej.

Z cytowanego art. 136 ust. 1 ustawy emerytalnej, wynika, że świadczenie należne po zmarłym wypłaca się innemu członkowi rodziny tylko wtedy, gdy spełnia on warunki do uzyskania renty rodzinnej lub gdy zmarły pozostawał na utrzymaniu tego członka rodziny /zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 17 września 2013 roku, III AUa 160/13/.

Wnioskodawca oraz zainteresowany nie kwalifikują się do kategorii osób określonych w tym przepisie, jako „inni członkowie rodziny uprawnieni do renty rodzinnej po zmarłym”.

Krąg tych osób określa art. 67 ustawy emerytalnej i w rozumieniu tego przepisu są to: dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione; przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki,

rodzeństwo i inne dzieci, z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka, małżonek (wdowa i wdowiec) oraz rodzice.

Ponadto, nie ma również podstaw do tego, by zaliczyć ich do grona osób, na których utrzymaniu pozostawała zmarła E. S..

Za osoby pozostające na utrzymaniu innych członków rodziny w rozumieniu art. 136, uważa się osoby, które nie posiadają żadnych własnych świadczeń emerytalno- rentowych, bądź też pobierają wprawdzie takie świadczenia, ale w najniższej wysokości przewidzianej ustawą, a koszt zaspokojenia ich usprawiedliwionych potrzeb jest znacznie wyższy /por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 kwietnia 2013 roku, III AUa 1439/12, LEX nr 1314760; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 11 lipca 2012 roku, III AUa 516/12, LEX nr 1217827/.

Pojęcie „pozostaje na utrzymaniu” nie może być przy tym rozumiane, jako poprawa standardu życia zmarłego. Sytuacja polepszenie poziomu życia może mieć bowiem miejsce także i wtedy, gdy dana osoba ma swoje źródło utrzymania, które zaspokaja jej potrzeby. Zapewnienie utrzymania oznacza nie tyle pomoc finansową (choćby i regularną), ile dostarczanie środków niezbędnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych /zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2018 roku, III UK 159/17/.

W realiach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy zważył, iż dla zaistnienia sytuacji, którą można określić, jako „pozostawanie na utrzymaniu”, konieczna jest bez wątpienia stałość świadczeń oraz silna ekonomiczna zależność od osoby utrzymującej. „Bycie na utrzymaniu” (w rozumieniu art. 136 ust. 1 ustawy emerytalnej) odnieść należy do sytuacji, w której środki utrzymania zapewnia wyłącznie inna osoba. Partycypowanie w kosztach utrzymania, opieka, pomoc okazywana przez osoby spokrewnione, może co najwyżej być uznana za przyczynianie się do utrzymania w rozumieniu art. 71 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lecz nie odpowiada z pewnością definicji pozostawania na utrzymywaniu. Przepisy ubezpieczeniowe - w tym wypadku ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - mają charakter bezwzględnie obowiązujących, wykładane muszą być ściśle, co oznacza, że wszelka interpretacja rozszerzająca jest niedopuszczalna.

W toku postępowania dowodowego wnioskodawca Ł. A. oraz zainteresowany P. A. zeznali, iż ponosili koszty utrzymania lokalu, w którym E. S. zamieszkiwała od urodzenia, a które stało się ich własnością w konsekwencji dziedziczenia po zmarłych rodzicach. Dodatkowo, powoływali się oni na konieczność pokrycia kosztów pogrzebu zmarłej E. S..

Powyższe okoliczności te nie wyczerpują jednak pojęcia „utrzymywania innej osoby”. Taki stan ma miejsce wówczas, gdy ubiegający się o świadczenie ponosi wydatki na utrzymanie innej osoby w wysokości przekraczającej świadczenie własne tej osoby, a także dodatkowo poświęca swój wolny czas na pielęgnowanie i inne niezbędne czynności.

Podkreślić również należy, że świadczenie pomocy w opiece, nie wchodzi w zakres pojęcia „pozostawania na utrzymaniu”. Pojęcie „pozostawania na utrzymaniu” ma bowiem ściśle materialne znaczenie, a jego miarą jest zapewnienie środków pieniężnych koniecznych do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb osoby pozostającej na utrzymaniu. Pojęcie to w rozumieniu art. 136 ustawy emerytalnej musi być rozumiane ściśle jako zapewnienie danej osobie wszelkich środków finansowych i materialnych (wyżywienie, ubranie) niezbędnych do życia. Pozostający na utrzymaniu danej osoby jest od niej w całości uzależniony finansowo i gospodarczo. Powołana wyżej ustawa rozróżnia przy tym pojęcie „pozostawanie na utrzymaniu” i „przyczynianie się do utrzymania”. To ostatnie określenie stanowi przesłankę prawa do renty rodzinnej po zmarłym ubezpieczonym (por. art. 71 ustawy emerytalnej). Należy także podkreślić, że przesłanka „pozostawania na utrzymaniu” ma charakter szerszy, aniżeli opieka. Nie wystarczy być bowiem opiekunem danej osoby (troszczyć się o tę osobę, pomagać jej w codziennych, bieżących sprawach, a nawet wspomagać finansowo), aby uzyskać prawo do świadczeń na podstawie art. 136 ustawy emerytalnej. Samo świadczenie pomocy ubezpieczonemu, a nawet opieka nad nim, nie wchodzi w zakres pojęcia „pozostawania na utrzymaniu” innej osoby /por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 stycznia 2014 roku, III AUa 859/13/.

Mając na uwadze wszystkie poczynione wyżej rozważania, Sąd Okręgowy uznał za bezzasadne twierdzenia odwołującego i zainteresowanego, jakoby E. S. przed śmiercią pozostawała na ich utrzymaniu. Ł. A. do wniosku o wypłatę niezrealizowanego świadczenia po zmarłej załączył szereg dokumentów, w skład których wchodziły potwierdzenia przelewów bankowych dokonanych z jego konta opiewające na poszczególne kwoty tytułem opłat za czynsz w 2022 roku (za kwiecień 2022 roku – 410,00 zł, za maj 2022 roku – 419,43 zł, za czerwiec 2022 roku – 419,43 zł, za lipiec 2022 roku – 372,76 zł, za sierpień 2022 roku – 214,15 zł, za wrzesień 2022 roku – 372,76 zł oraz za październik 2022 roku – 372,76 zł) oraz tytułem opłat za gaz w 2022 roku (m-ce czerwiec, sierpień i październik 2022 roku – kwoty po 27,18 zł miesięcznie) i opłat za energię elektryczną w 2022 roku (za miesiące kwiecień – lipiec 2022 roku – kwoty po 47,03 zł miesięcznie, za miesiąc wrzesień 2022 roku – 56,71 zł, za miesiąc październik 2022 roku – 45,00 zł), kopię książeczki opłat za gaz, w której jako zleceniodawca figurował M. A., a ponadto kopię książeczki opłat za energię elektryczną z rachunkami wystawionymi na nazwisko M. A.. Z ustalonego stanu faktycznego wynika, iż kwota przysługującego E. S. przed śmiercią świadczenia tj. 1.750,52 zł netto (jak również uprzednia jego wysokość – ok. 1300,00 zł netto) w pełni wystarczała na pokrycie ww. opłat. Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje jednoznacznie, iż E. S. przed śmiercią posiadała własne środki finansowe na zaspakajanie niezbędnych potrzeb życiowych. Sąd Okręgowy uwzględnił przy tym okoliczności podnoszone zarówno przez skarżącego, jak i zainteresowanego, mianowicie iż zmarła we własnym zakresie pokrywała koszty związane z zakupem leków oraz bieżącym utrzymaniem, różnym od tego, który wiązał się z opłatami mieszkaniowymi. Biorąc bowiem pod uwagę, iż koszty utrzymania mieszkania zamykały się w kwocie około 500,00 zł, E. S. z racji posiadanych warunków finansowych była zdolna do ich uiszczania bez uszczerbku dla konieczności pokrycia pozostałych wydatków.

Dodatkowo, należy podnieść, iż fakt wyłożenia przez Ł. A. oraz P. A. sumy potrzebnej na opłacenie kosztów pogrzebu E. S. nie mógł zostać uwzględniony w toku niniejszego postępowania. Kwestia ta staje się bowiem przedmiotem ewentualnego postępowania przed właściwym Sądem o przyznanie prawa do zasiłku pogrzebowego, który jest świadczeniem jednorazowym przysługującym w razie śmierci danej osoby, przynajmniej częściowo rekompensującym poniesione koszty pochówku. Koszt pogrzebu, który według zainteresowanego P. A. przekroczył wysokość ww. zasiłku, nie mógł stanowić zainteresowania tut. Sądu w ramach toczącego się postępowania o wypłatę niezrealizowanego świadczenia.

Reasumując, w stanie faktycznym niniejszej sprawy nie ma zatem podstaw do stwierdzenia, że E. S. była silnie uzależniona w zakresie ekonomicznym od odwołującego się i zainteresowanego. Ocena wszystkich wymienionych wyżej okoliczności nie pozwala uznać, iż wnioskodawca Ł. A. (wraz z zainteresowanym P. A.) utrzymywał E. S.. W przedmiotowej sprawie brak jest na to jakichkolwiek dowodów zwłaszcza, że zmarła posiadała własne źródło dochodu.

Mając na uwadze wszystkie poczynione rozważania Sąd Okręgowy ocenił, że w sprawie nie zachodzą przesłanki pozwalające na wypłatę niezrealizowanego świadczenia po zmarłej E. S..

Z tychże względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie, o czym orzeczono, jak w sentencji wyroku.

I.S.